

Theory of contentment based on Nahj al-Balagha According to The Grounded Theory Approach

ARTICLE INFO

Article Type
Research Article

authors

Roghayeh Habibpour Godarzi
Mohammad Mehdi Shahmoradi Faridouni*
Nader Razeghi

How to cite this article

Roghayeh Habibpour Godarzi,
Mohammad Mehdi Shahmoradi
Faridouni, Nader Razeghi, Theory of
contentment based on Nahj al-Balagha
According to The Grounded Theory
Approach, *Journal of Islamic Life Style
Centeredon Health*, 2023:7: 470-483.

1. MA, Department of Quran and Hadith Sciences, Mazandaran University, Babolsar, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Quranic and Hadith Sciences, Mazandaran University, Babolsar, Iran (Corresponding Author).
3. Associate Professor, Department of Social Sciences, Mazandaran University, Babolsar, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: mm.shahmoradi@umz.ac.ir

Article History

Received: 2023/03/05

Accepted: 2023/05/27

ABSTRACT

Purpose: In diverse moral systems content is laudable, and each one promotes moral characteristics according to their particular foundations. The growth of power factors, wealth, and consumerism in the modern age has accelerated luxurious life, making it pressing to look at contentment again and depict its major characteristics. This study aimed to propose a theory of contentment based on Nahj al-Balagha and understand the model of contentment

Materials and Methods: The study method is the Grounded. It was endeavored to investigate the concept of contentment from a new angle by looking at the influential causes and factors and relevant strategies

Finding: Components like avoiding sins, modesty toward the creator, sufficiency, eschatology, avoiding carnal desires, and adopting a spirit of contentment were considered the causal factors of contentment in Nahj al-Balagha, while avoiding luxuries, well-being, subsistence, good deeds, taking pious people as role models, piety, abstinence, and assisting others were regarded as facilitating factors. Prudence, generosity, continence, and moderation were seen as contentment strategies, dissatisfaction with life, meanness, extravagance, going to extremes, greed, and misery were called intervening factors, and protecting religion, self-sufficiency, calmness, prosperity, and fighting poverty were the outcomes of acting according to contentment in Nahj al-Balagh. The pivotal component of the present investigation was “being content”, which included the above items.

Conclusion : According to Imam Ali (PBUH), contentment is the representation of the “Good Life” described in the Holy Qur’an for its transcendental effects. that includes all the good human qualities, including contentment, honor, dignity, and patience, and it is mentioned in the Quran.

Keywords: Contentment, Grounded Theory approach, Imam Ali (PBUH), Nahj al-Balagha,

ترسیم قناعت از دیدگاه نهج البلاغه بر مبنای

استراتژی داده بنیاد

رقیه حبیب پور گودرزی

دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه علوم قرآن و حدیث، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

محمد مهدی شاهمرادی فریدونی*

استادیار، گروه علوم قرآن و حدیث، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران (نویسنده مسئول)

نادر رازقی

دانشیار، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

چکیده

هدف: در نظام‌های اخلاقی مختلف، قناعت خصیصه‌ای ستودنی است و هرکدام از آن‌ها بر اساس مبانی خاص خود ملکات اخلاقی را ترویج می‌کنند. رشد فزاینده عوامل قدرت، ثروت و ترویج مصرف‌گرایی در عصر حاضر، روی آوردن به زندگی تجملاتی را افزایش داده است و ضرورت بازخوانی موضوع قناعت و ارائه شاخصه‌های آن، آشکار می‌گردد. با هدف تدوین تئوری قناعت براساس نهج البلاغه و شناخت الگوی آن، این پژوهش انجام شد.

مواد و روش‌ها: روش پژوهش داده بنیاد می‌باشد، که با بررسی علت‌ها و عواملی که در ایجاد آن اثر دارد و با بیان راهبردهای آن، از زاویه‌ای نو به مفهوم قناعت می‌پردازد.

پافته‌ها: مقوله‌های عفت نفس، تهذیب نفس، خشوع در برابر خالق، بسندگی، آخرت‌گرایی، دور بودن از هوا و هوس و روح قناعت به عنوان عوامل علی و دوری از تکلف، بهزیستی، امرار معاش، عمل صالح، تاثیرپذیری از اولیای الهی، زهد، تقوی و انفاق به عنوان عوامل زمینه‌ساز و صرفه‌جویی، کرامت نفس، خویشتن داری و اعتدال به عنوان راهبردهای قناعت و ناخرسندی یا ناراضی‌تی از زندگی، رذالت، اسراف، افراط و تفریط، حرص و بخل به عنوان عوامل مداخله‌گر و حفظ دین، خودکفایی، آرامش، دولتمندی و جلوگیری از فقر از پیامدهای بکارگیری قناعت در نهج البلاغه عنوان شده است. مقوله محوری این بررسی «قانع بودن» است که مقولات فوق را در بر می‌گیرد.

نتیجه: از نگاه امام علی(ع) قناعت به‌خاطر اثرات متعالی‌اش همان حیات طیبه‌ای است که تمام صفات نیک انسانی از جمله رضایت‌مندی، عزت، کرامت و صبر را در بردارد و در قرآن به آن اشاره شده است.

واژگان کلیدی: امام علی (ع)، روش داده بنیاد، قناعت، نهج البلاغه

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۰۶

*نویسنده مسئول: mm.shahmoradi@umz.ac.ir

مقدمه

قناعت از جمله فضائل اخلاقی و رفتاری بسیار ارزشمندی است که در فرهنگ و تعالیم اسلامی، از اهمیت و منزلت والایی برخوردار بوده، به‌گونه‌ای که سیره عملی و سبک زندگی پیامبر اسلام (ص)، امامان (ع) و اولیای الهی بر قناعت استوار بوده است. قناعت، صفت بارز شی در دین اسلام (۱) و اخلاقی انسانی و فضیلتی بزرگ و نشانه نزدیکی به خداوند است. رضایت به چیز کم در حقیقت رضایت از چیزی که خداوند مقرر کرده و به آنچه خدا داده می‌باشد که همان اطاعت خدا و موجب تقرب به اوست. این به معنی محدود ساختن زندگی پاکیزه به قناعت نیست (۲). قناعت نوعی نگرش خاص درباره دنیا و نشانه‌ای از عزت نفس و شخصیت یک انسان در مقابل دارایی‌های دیگران است. قناعت در کنار غنا و ثروت زندگی را گوارا می‌سازد. جامعه مصرف‌گرایی که قناعت‌پیشه نیست، رضایت خاطر شهروندان خود را برآورده نمی‌سازد (۳). بعضی از افراد تمام تلاش خود را صرف تامین لوازم و اسباب دنیایی می‌کنند، درحالی‌که بسیاری از لوازم تهیه‌شده ضرورتی در گذران زندگی ندارد و گاهی بدون مصرف یا با مصرف باطل، زندگی افراد را به سمت فاصله گرفتن از اخلاق سوق می‌دهد (۴). شهید مطهری در این باره می‌گوید: انسان امروزی از نظر تمدن و کنترل نیروهای طبیعت با انسان اعصار گذشته قابل مقایسه نیست. لکن متأسفانه از لحاظ نتیجه‌ای که باید به دست آورد، فرقی نکرده بلکه چندین مرحله عقب‌تر رفته است. در زندگی امروز نخست این‌طور به نظر می‌رسد که تنها راه کسب آسایش و فرار از ناراحتی، گردآوری اسباب و لوازم خارجی است؛ بنابراین بسیاری از مردم تمام نیروی خود را صرف این کار می‌کنند و این‌طور گمان می‌کنند که هر اندازه وسایل، مهیاتر و زیادتر باشد، لذت و کامیابی زیادتر خواهد بود و به هر نسبت که از میزان وسایل کم شود، به همان نسبت از سعادت‌شان کسر می‌شود؛ اما این نظریه بسیار سطحی نگرانه است (۵). از طرف دیگر عده‌ای که خود را ملزم به رعایت اخلاق می‌دانند، گاهی راه افراط را پیش گرفته و در مصرف، بیش از حد صرفه‌جویی می‌کنند که این نیز آفاتی در پی دارد. درحالی‌که آموزه‌های صحیح و صریح اسلامی، دامنه وسیع و نامحدودی از حیات مادی و معنوی بشر را مشمول راهبرد اساسی فرهنگ قناعت دانسته، کارکردها و آثار بی‌نظیر به‌کارگیری دقیق و عمیق آن را ضامن سلامت و سعادت فردی و اجتماعی زندگی مسلمانان اعلام کرده است (۴). با توجه به نقش قناعت و تمرکز آن بر ابعاد مختلف زندگی بشر، دین و آموزه‌های آن به قناعت براساس نیازهای جامعه بشری توجه کرده‌اند. پس ضروری است با بررسی و مراجعه به آموزه‌های اصیل دین هم حد مصرف لوازم و اسباب و هم منش قناعت به طرز صحیح معرفی و تبیین شود. از آنجا که رشد فزاینده عوامل قدرت، ثروت و ترویج مصرف‌گرایی در عصر حاضر، خطر روی آوردن به زندگی تجملاتی و فرو رفتن در مظاهر دنیا را افزایش داده است، ضرورت بررسی موضوع قناعت را مبرهن می‌سازد.

یکی از منابع دینی ما که در آن به مفهوم قناعت توجه شده نهج البلاغه امام علی (ع) است. درباره قناعت پژوهش‌های گوناگونی

دنیوی آن اشاره شد و عواملی که موجب گرایش به فرهنگ قناعت و نیز موانع آن از دیدگاه دین اسلام بررسی شده است. نویسنده، راهکارهای گسترش فرهنگ قناعت و پرهیز از اسراف را با رویکردی قرآنی و روایی بیان نمود. (۱۲). در مقاله «آثار قناعت در زندگی دنیوی و اخروی از دیدگاه قرآن و روایات» به روش توصیفی - تحلیلی آمده؛ قناعت، ناشی از خویشتر داری است. در این پژوهش، موانع قناعت شامل: حب دنیا، جهل و راه‌های تحصیل قناعت شامل ترویج فرهنگ قناعت، سیاست‌گذاری کاربردی و پیشگامی علمی مسئولان و آثار فردی قناعت در دنیا شامل: آرامش جسم و روح، عزت، شکر، عفت و آرامش و اثر قناعت در آخرت شامل: ساده‌زیستی، میانه‌روی، ترک چشم و هم‌چشمی، تامین آینده زندگی، انفاق و احترام به نعمت‌های الهی معرفی شد (۱۳). در پژوهشی با عنوان «رهیافتی بر تبیین قناعت و نقش آن در اقتصاد مقاومتی از دیدگاه قرآن کریم و روایت‌ها» به روش توصیفی - تحلیلی محقق شد مواردی مانند خانواده، فرد و باورها از جمله مهم‌ترین عوامل پدید آمدن و تقویت قناعت در زندگی بوده که در صورت تحقق، نتیجه‌های مطلوبی مانند رضایت‌مندی، سلامتی دین و بدن، عفت و رستگاری را در پی خواهد داشت. در اقتصاد مقاومتی، مهم‌ترین اقدام اصلاح الگوی مصرف در اسلام با عنوان قناعت مطرح شد (۱۴). در پژوهشی با عنوان «آثار تربیتی و روان‌شناختی قناعت»، بیان شده که بین قناعت و عزت نفس، از مهم‌ترین مولفه‌های سلامت روان، رابطه مستقیمی وجود دارد. این پژوهش با تکیه بر منابع روایی، کتب اخلاقی و روان‌شناسی به این نتیجه دست یافت که قناعت دارای آثار بسیار از جمله بی‌نیازی، عزت‌مندی و دوری از رذایل است (۱۵). با توجه به نمونه پژوهش‌های انجام شده تا کنون پژوهشی جهت ترسیم قناعت از دیدگاه نهج البلاغه با روش داده‌بنیاد انجام نشده است و تفاوت کار حاضر با پژوهش‌های قبلی در روش انجام کار و تکیه بر اطلاعات نهج البلاغه است.

مواد و روش‌ها

روش تحقیق در این پژوهش از نوع روش‌های کیفی «داده بنیاد» (Grunded Theory) و شیوه جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای بوده است. امروزه در روش‌شناسی کیفی، استراتژی‌های گوناگونی نظیر مطالعه موردی، قوم‌نگاری، پدیدارشناسی و ... وجود دارد. یکی از مهم‌ترین این استراتژی‌ها «نظریه‌پردازی داده‌بنیاد» است که با نام‌های برخاسته از داده‌ها، نظریه زمینه‌ای و نظریه بنیادی نیز شناخته می‌شود (۱۶). پایه‌گذاران این روش، دو پژوهشگر به نام های گلیسر (Glaser) و استراوس (Strauss) بوده‌اند که این روش را در حیطه مطالعات پرستاری و پیراپزشکی درباره دیدگاه‌ها و رویکردهای بیماران بستری در بیمارستان، استفاده کردند و نظریات خود را در خصوص این روش، در کتابی با عنوان «کشف نظریه داده‌بنیاد» در دهه ۱۹۹۰ منتشر کردند (۱۷). روش داده‌بنیاد معمولاً برای دستیابی به نظریه به کار می‌رود (۱۸). این استراتژی داده‌های حاصل از منابع را به مجموعه‌ای از کدها، کدهای مشترک را به مقوله و آن‌گاه مقوله‌ها را به نوعی تئوری تبدیل می‌کند (۱۹). نظریه داده‌بنیاد «عبارت است از فرایند ساخت یک نظریه مستند و مدون از طریق گردآوری سازمان‌یافته داده‌ها و تحلیل استقرایی

انجام شده، اما الگویی از آن با استفاده از نهج البلاغه ارائه نشده است. در این پژوهش برای شناخت مفهوم قناعت، با بررسی علل و عواملی که در ایجاد آن اثر دارد و با بیان راهبردهای آن، کوشش شد تا از زاویه‌ای نو و به روش کیفی با استفاده از روش داده‌بنیاد از میان گزاره‌های ناب نهج البلاغه الگوی قناعت به تصویر کشیده شود. به این منظور کتاب نهج البلاغه به‌عنوان منبع دستیابی به این الگو انتخاب و با بررسی آن، نکات مربوط به قناعت استخراج شد. در مراحل بعد، این گزاره‌ها کدگذاری، طبقه‌بندی و در نهایت در قالب یک مدل ارائه شد تا به تصویر «قناعت» از دیدگاه امام علی (ع) دست یابد.

مفهوم شناسی قناعت

ابن منظور «قنع» را به «رضی» و «قناعت» را به «الرضا بالقسم» (رضایت داشتن به قسمت خود) معنا نمود (۶). فراهیدی نیز معنای این واژه چنین گفته است: قَنَعٌ يَتَّقِعُ قَنَاعَهُ، اى: رُضِيَ بِالْقَسْمِ فَهُوَ قَنَعٌ وَ هُمُ قُنِعُونَ (۷). راغب اصفهانی در تعریف قناعت چنین بیان داشته: اکتفا کردن به مقدار نیاز از نعمت‌های دنیوی (۸). در اصطلاح علم اخلاق، حالتی برای نفس که باعث اکتفا کردن انسان به اندازه نیاز و ضرورت می‌گردد و سبب می‌شود انسان در کسب مال بیشتر از حاجت تلاش نکند، قناعت نامیده می‌شود و از خصوصیات افراد خردمند به شمار می‌آید و تمام خوبی‌ها و آسایش دنیا و آخرت به آن ارتباط پیدا می‌کند (۹). همچنین در اصطلاح علم اخلاق افراد انسان بیش از هر چیز به خداوند متکی و از هر چه در اختیار دارد خرسند و سازگار باشد و با عزت نفس و آبرومندی زندگی کند و هیچوقت چشم‌داشتی به مال دیگران نداشته و از نداشتن امور مادی و کمبودها ناراحت و حسرت زده نباشد قناعت دارد (۱۰). در اصطلاح شرعی، صفتی که با تکرار و تمرین در انسان به صورت ملکه‌ای درمی‌آید که باعث خشنودی و راضی شدن به چیز کم و نگه داشتن نفس از زیاده‌خواهی می‌شود، قناعت نام دارد و شرع مقدس حد و حدود هر چیزی را در مصرف شخص معین نمود و باید توجه داشت که بیشتر از آن حدی که معین شده و بیشتر از حد لزوم صرف و خرج نشود. به بیان دیگر می‌توان گفت، قناعت یعنی رضایت به کم و حسن تدبیر معاش، بدون دوست داشتن زیاده از حد زندگانی و اعتدال و میانه‌روی (۱۱). یک انسان قانع آرامش و مناعت طبع دارد و به داشته‌هایش در زندگی راضی خواهد بود. قناعت سبب می‌شود انسان حرص و طمع نداشته باشد چون دیگر چشم‌داشتی به اموال دیگران ندارد. پیامبران و امامان دارای ویژگی قناعت بودند. انسان زمانی در مسیر تربیت، موفق می‌شود که قانع باشد زیرا قناعت گذشته از یک عامل تربیتی، درجه بالایی از تهذیب نفس محسوب می‌شود که در متون اسلامی به آن بسیار توجه شده است.

پیشینه تحقیق

از عمده پژوهش‌هایی که در سال‌های اخیر در این خصوص به نگارش درآمده، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: «قناعت از منظر اسلام»، در این کتاب به بعضی از آیات و روایات و سیره عملی معصومین (ع) در زمینه رعایت قناعت و آثار و برکات

مجموعه داده‌های گردآوری شده، به منظور پاسخگویی به پرسش‌های نوین در زمینه‌هایی که فاقد مبانی نظری کافی برای تدوین هرگونه فرضیه و آزمون آن هستند» (۲۰). روش داده‌بنیاد به‌عنوان یک روش نوین برای تدوین نظریه در متون اسلامی استفاده می‌شود. تئوری‌هایی که با روش داده‌بنیاد ارائه می‌گردند؛ چون بر پایه داده‌های متنی دینی‌اند و به روش استقرایی و با گردآوری دقیق داده‌ها و تحلیل و توصیف آن انجام می‌شود، سبب می‌گردد تا نظریه تدوین شده با نظریه‌های موجود ارائه شده در این زمینه متفاوت و قابل اعتمادتر باشد؛ زیرا با محوریت متون دینی شکل گرفتند. لذا می‌توان آن را به‌عنوان یکی از روش‌های تحقیق در حیطه علوم اسلامی معرفی کرد (۲۱) هرچند ممکن است این نظریه هم دارای نقص‌هایی باشد ولی می‌توان از آن برای استخراج تئوری مبتنی بر متون دینی استفاده نمود. با توجه به ماهیت موضوع و همچنین بر اساس روش کیفی و استراتژی روش داده‌بنیاد تمامی خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌های نهج‌البلاغه امام علی (ع) جزو داده‌های اصلی این پژوهش محسوب شده‌است. در فرایند تحلیل نظریه، داده‌ها کدبندی شده‌اند. تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش به صورت کدگذاری داده‌ها در سه سطح کدگذاری باز (Open coding)، کدگذاری محوری (Axial coding) و کدگذاری انتخابی (Selective coding) صورت گرفت.

یافته‌ها

۱- کدگذاری باز

کدگذاری باز فرایندی تحلیلی است که با آن مفاهیم شناسایی و ویژگی‌ها و ابعاد آن‌ها در داده‌ها کشف می‌شود. برای پرده‌برداری از مفاهیم و برای نامیدن و پروراندن آنها باید متن را بگشاییم و افکار، اندیشه و معناهای درونش را در معرض دید قرار دهیم. بدون این نخستین گام تحلیلی، بقیه تحلیل و ارتباطی که پس از آن برقرار می‌شود نمی‌تواند نشان داده شود (۱۸). این کد یا برجسب باید گویای محتوای مفهومی متن مد نظر باشد به طوری که اگر شخص دیگری آن را مشاهده کرد تا حدود زیادی همان برداشت را داشته باشد. در واقع، کدگذاری باز از طریق درک مفهوم یک متن و انتخاب یک نام برای آن به صورت مقایسه مستمر میان داده‌ها و متون مد نظر انجام می‌شود (۲۱). برای کدگذاری باز می‌توان از راه‌هایی چون تحلیل سطر به سطر یا تحلیل یک جمله یا یک پاراگراف یا از نظر گذراندن تمامی مدارک استفاده کرد. با توجه به این پژوهش، عباراتی که مفهوم و خصوصیات قناعت را در برداشت، در جدول ۱- به نمایش گذاشته شده است.

جدول ۱- کدهای مفهومی حاصل از داده‌ها

شناسه	داده (۲۲)	کد مفهومی
۱	بگیر از دنیا آنچه به سوی تو می‌آید و روگردان از آنچه رو می‌گرداند و اگر تو (این کار) نکنی (دنبال آنچه دستت نمی‌رسد بروی). نامه ۴۷	
۲	پارسایی دارایی است. قصار ۳	
۳	در دنیا بی‌رغبت باش تا خدا تو را به زشتی‌های آن بینا سازد. قصار ۳۸۳	بی‌رغبتی به دنیا
۴	تمام پارسایی بین دو کلمه از قرآن است: هرگز بر آنچه از دستتان رفته اندوه مخورید و بر آنچه به شما داد شادی نکنید و کسی که بر گذشته افسوس نخورد و به آینده شاد نگشت، پس زهد را از دو سمت آن دریافته است. قصار ۴۳۱	
۵	اجتناب و دوری از حرام‌ها. خطبه ۸۰	دوری از حرام
۶	حرام بر شکیبایی شما غلبه پیدا نکند. خطبه ۸۰	صبر بر حرام
۷	هیچ تجارت و بازرگانی مانند کردار پسندیده نیست و هیچ سودی مانند پاداش (الهی) نیست. قصار ۱۰۹	کردار پسندیده به‌عنوان تجارت پرسود
۸	عمل نیکو متاع آخرت است. خطبه ۲۳	عمل نیک عامل توجه به آخرت
۹	و هیچ پارسایی مانند بی‌رغبتی در حرام نیست. قصار ۱۰۹	بی‌رغبتی به حرام
۱۰	اگر بخواهی سوم بار پیروی کنی از داوود (ع)، که دارای....، به دست خود از لیف خرما زنبیل‌ها می‌بافت. خطبه ۱۵۹	
۱۱	موسی بن عمران با برادرش هارون که همراه او بود، بر فرعون وارد شد و در بر آنها جامه‌های پشمی و در دست شان عصای چوبی بود. خطبه ۲۳۴	ساده‌زیستی پیامبران
۱۲	ولی خداوند سبحان پیغمبرانش را در اراده و تصمیم‌هاشان قوی و توانا گردانید و در آنچه دیده‌ها به حالاتشان می‌نگرند ناتوانشان قرار داد، با قناعتی (به اندک راضی شدنی) که دل‌ها و چشم‌ها را از بی‌نیازی پر و با فقر و تنگدستی که چشم‌ها و گوش‌ها را از رنج و آزار پر می‌نمود. خطبه ۲۳۴	
۱۳	با این خانه وسیع در دنیا چه می‌کنی و حال آنکه در آخرت به خانه گسترده محتاج‌تری؟! خطبه ۲۰۰	دوری از تجمل

پیوند صحیح اجتماعی	دوری او از اشخاص به دلیل بی‌رغبتی و دوری کردن است (از دنیاپرستان) و نزدیکی او با آشنایان از نظر خوشخویی و مهربانی است (با خداپرستان) دوری او از روی خودخواهی و بزرگی نبوده و نزدیکی‌اش از راه مکر و فریب (چنانکه روش مردم دو رو است). خطبه ۱۸۴	۱۴
کم‌هزینه بودن	عبدالله بن عباس گفت: در ذی قار (موضعی است نزدیک بصره) بر امیر المؤمنین (ع) وارد شدم هنگامی که پارگی کفش خود را می‌دوخت. خطبه ۳۳	۱۵
	سوگند به خدا بر این جبهه خود چندان پینه دوختم تا اینکه از دوزنده آن شرمند شدم. خطبه ۱۵۹	۱۶
	سوگند به خدا موسی از خدا نخواست بود مگر نانی را که بخورد. خطبه ۱۵۹	۱۷
	عاصم گفت: یا امیرالمؤمنین کار من مانند کار تو است که در لباس زبر و خشن و خوراک سخت و بی مزه هستی! خطبه ۲۰۰	۱۸
تشویق به اقتدا به امام در اکتفا در دنیا	بدان که پیشوای شما از دنیای خود به دو کهنه جامه و از خوراکش به دو قرص نان اکتفا کرده و شما بر چنین رفتاری توانا نیستید، ولی مرا به پرهیزکاری و کوشش و پاکدامنی و درستکاری یاری کنید. نامه ۴۵	۱۹
اجرای عدالت	و شما (از روئیه خلفای پیش از من) دانستید که سزاوار نیست حاکم و فرمانده بر ناموس و خون‌های مردم و غنیمت‌ها و احکام اسلام و امامت بر مسلمین بخیل باشد. خطبه ۱۳۱	۲۰
کوتاهی آرزو	ای مردم (از آثار) زهد و دل‌ن بستن به دنیا کم کردن آرزوها. خطبه ۸۰	۲۱
آسان‌گیری در خوردن	آرزوی کوتاه. خطبه ۱۸۴	۲۲
نفس قانع	خوراک کم. خطبه ۱۸۴	۲۳
پاکی نفس	خواسته‌های کم و اندک. خطبه ۱۸۴	۲۴
دوری از زرق و برق دنیا	نفس‌هایشان با عفت و پاکیزگی است. خطبه ۱۸۴	۲۵
ذخیره نکردن مال	و اینکه دنیا را نخواهید هر چند شما را بجوید. نامه ۴۷	۲۶
آرامش	ای پسر آدم آنچه زیاده از قوت و روزی خویش به دست آوردی تو در آن برای دیگری خزینه‌دار هستی. قصار ۱۸۳	۲۷
به‌جا و به‌موقع مصرف کردن	هر که اندکی از متاع دنیا را اخذ نماید، به دست آورده چیزی که او را بسیار ایمن گرداند. خطبه ۱۱۰	۲۸
آبروداری	و هر که به آنچه به او رسیده، اکتفا نماید به آسودگی پیوسته و در آسایش فرود آمده. قصار ۳۶۳	۲۹
خوشتن‌داری عامل حفظ دین	سپاس‌گزاری آرایش توانگر. قصار ۶۵	۳۰
حیات معقول	پاکدامنی زینت و آرایش بی چیز و درویش است. قصار ۶۵	۳۱
پرهیز از اسراف	ای جابر، قوام و برپا بودن دین و دنیا به چهار کس است: ... و فقیری که آخرت خویش را به دنیا نفروشد. قصار ۳۶۴	۳۲
برنامه برای کار	و هر که به او نشسته داده نشود، ایستاده هم داده نشود. نامه ۴۷	۳۳
نداشتن مال	پس در طلب و خواستن زیاده‌روی مکن. قصار ۳۸۷	۳۴
ویژگی پیامبران	پس (در صرف مال) زیاده‌روی مکن میانه رو باش. نامه ۲۱	۳۵
قناعت گنج بی نیاز کننده	و ساعتی که در آن معاش خود را اصلاح می‌کند. قصار ۳۸۲	۳۶
حرام بودن رشوه	نه دارایی که او را (از توجه به خدا) برگرداند. خطبه ۱۵۹	۳۷
بهره‌وری از اموال	و هیچ گنجی بی‌نیاز کننده‌تر از قناعت نباشد. قصار ۳۶۳	۳۸
	آیا این هدیه است یا زکات یا صدقه که زکات و صدقه بر ما اهل بیت حرام است، گفت: صدقه و زکات نیست، بلکه هدیه است (چون از آوردن این هدیه منظورش باطلی و در واقع رشوه بود). خطبه ۲۱۶	۳۹
	شگفت دارم برای مرد بخیل که می‌شتابد به فقر که از آن گریزان است و توانگری را که می‌جوید از دست می‌دهد پس در دنیا مانند تنگدستان زندگی می‌نماید و در آخرت مانند توانگران به حسابش می‌رسند. قصار ۱۲۱	۴۰

بی‌ارزشی دنیا	آیا آزاد مردی نیست که این ته ماندهٔ طعام در دهان (دنیای پست) را برای اهلهش (کفار و منافقین) رها کند؟ قصار ۴۴۸	۴۱
جولوگیری از احتکار	پس از احتکار جولوگیری کن که رسول خدا (ص) از آن منع فرموده است و داد و ستد باید آسان به ترازوهای بی‌کم و کاست و نرخ‌هایی باشد که به فروشنده و خریدار اجحاف و زیاده‌روی نشود. نامهٔ ۵۳	۴۲
جولوگیری از احتکار	بدان که در بسیاری از آنان سختگیری بی‌اندازه و بخل‌ورزی زشت و نکوهیده و احتکار و نگاه‌داری (اشیا) برای گران‌فروشی و به دلخواه نرخ نهادن در فروختنی‌هاست و این کارهای ایشان سبب زیان رساندن به همگان و زشتی حکمرانان است. نامهٔ ۵۳	۴۳
بی‌نیازی	مقرر شده است برای کسی که (بر اثر حرص و آز) بسیار در آن دارایی گرد آورد فقر و بی‌چیزی (آخرت چون در دنیا گرفتار بوده و نتوانسته توشه‌ای بردارد) و یاری شده است کسی که (با قناعت) از آن بی‌نیاز مانده (جمع آوری نکرده) به آسودگی. قصار ۳۵۹	۴۴
	و بزرگ‌ترین توانگری، آرزو نداشتن است. قصار ۳۳	۴۵
پرهیز از طمع	و نه طمعی که او را به خواری اندازد. خطبهٔ ۱۵۹	۴۶
	و بر حذر باش از اینکه شترهای طمع و آز تو را به تندی به آبخورهای تباهی ببرند نامهٔ ۳۱	۴۷
	پس روزی و وسایل آسایش‌شان را بین آن‌ها قسمت فرمود و هر کس را در دنیا در مرتبه‌ای قرار داد. خطبهٔ ۱۸۴	۴۸
	و اندوهناک نشوید بر چیزی از دنیا که از شما گرفته شده باشد. نامهٔ ۴۷	۴۹
روزی مقدر	و اگر توانایی داری که بین تو و خدا بخشنده‌ای نباشد، چنان خواه زیرا تو قسمت خویش را می‌بایی و بهره‌ات را می‌بری. نامهٔ ۳۱	۵۰
	کم بشتاب و به رسیدهٔ از روزی بایست و تن به رضا بده. قصار ۲۶۵	۵۱
	و جولوگیر نشده‌است بین بنده که ناتوان و کم‌چاره بوده و بین اینکه برسد به او آنچه در علم الهی برای او مقدر شده‌است. قصار ۲۶۵	۵۲
	و در توانگری میانه‌رو و... و در فقر و نیازمندی آراسته جلوه می‌کند. خطبهٔ ۱۸۴	۵۳
	پوشاک‌شان میانه‌روی. خطبهٔ ۱۸۴	۵۴
میانه روی	و شکمش بر او تسلط نداشت پس چیزی را که نمی‌یافت آرزو نمی‌کرد و اگر می‌یافت بسیار به کار نمی‌برد. قصار ۲۸۱	۵۵
اسراف نکردن در هزینه	تنگدست نشد کسی که (در زندگی) میانه‌روی پیشه کرد. قصار ۱۳۴	۵۶
طلب بی‌نیازی از خدا	بی‌نیاز کنندهٔ هر فقیر و درویشی. خطبهٔ ۱۰۸	۵۷
ساده زیستی	پسر حنیف! از خدا بترس و چند قرص نانت باید تو را بس باشد تا سبب رهایی‌ات از آتش شود. نامهٔ ۴۵	۵۸
دل‌بسته نبودن به دنیا	و چشم ندوزید به ابر برق‌دار دنیا و به گویندهٔ آن گوش ندهید و به درخشندگی آن روشنایی مجوید و به کالاهای نفیس آن فریفته نشوید. خطبهٔ ۲۳۳	۵۹
بخشیدن مال	فرونی از مال و دارایش را انفاق کرد. قصار ۱۱	۶۰
	کسی که به گرفتن عوض یقین و باور داشته باشد، به بخشیدن سخی و جوانمرد است. قصار ۱۳۲	۶۱
کسب روزی حلال	آنچه برای شما حلال شده، بیشتر است از آنچه که حرام گردیده. خطبهٔ ۱۱۳	۶۲
	عمل و کردارش پاک و شایسته. قصار ۱۱۸	۶۳
تلاش به اندازهٔ نیاز	از آن زیادتر از آنچه به شما رسیده نخواهد. خطبهٔ ۴۵	۶۴
	در آن بیش از حاجت نطلبید. خطبهٔ ۴۵	۶۵
اکتفا به اندازهٔ نیاز	به اندازهٔ نیازمندی خود از دارایی پس‌انداز نما. نامهٔ ۲۱	۶۶
	و به اندک راضی شدن خوب است نه نزدیک رفتن و چاپلوسی کردن از توانگران. قصار ۳۹	۶۷

۶۸	روزی دو گونه است: روزی که تو آن را می‌جویی و روزی که تو را می‌جوید که اگر به سوی آن نرفته باشی به تو خواهد رسید. نامه ۳۱	حریص نبودن
۶۹	با یقین بدانید که خدا قرار نداده برای بنده اگر چه بسیار چاره‌جو و سخت کوشا و در مکر توانا باشد بیشتر از آنچه در علم الهی برای او مقدر گشته است. قصار ۲۶۵	برهیز از زیاده خواهی
۷۰	و هیچ دارایی فقر را جلوگیری‌تر از تن دادن به روزی رسیده نیست. قصار ۳۶۳	رضا به روزی مانع فقر
۷۱	همانا سهم تو از دنیا آن اندازه خواهد بود که با آن سرای آخرت را اصلاح کنی، اگر برای چیزی که از دست دادی ناراحت می‌شوی، پس برای هر چیزی که به دست تو نرسیده نیز نگران باش. نامه ۳۱	راضی به روزی
۷۲	و هر که به روزی که خدا داده خشنود باشد به آنچه از دست داده اندوهگین نشود. قصار ۳۴۱	
۷۳	ای مردم، خودتان به ادب کردن و اصلاح نفس‌هاتان بپردازید و آنها را از جرئت و دلبری بر عادت‌ها و خواهای ناشایسته باز گردانید. قصار ۳۵۱	ادب و اصلاح نفس
۷۴	خواستنی‌هاشان (در دنیا) اندک است. خطبه ۱۸۴	حاجات خفیف
۷۵	ای پسر آدم امروز برای (روزی) فردا اندوهگین مشو، زیرا اگر فردا از عمر تو باشد، خدا روزی تو را در آن می رساند. قصار ۲۵۹	عدم فزون‌طلبی از مادیات
۷۶	کار با عفت و پاکدامنی خوب‌تر است از توانگری با گناه و بزه. نامه ۳۱	خویشتر داری از مال حرام
۷۷	در تلاش (مال و دارایی) مدارا کن و آسان گیر. نامه ۳۱	به مقدار نیاز در پی دنیا بودن
۷۸	در آنچه کسب می‌شود سعی و کوشش نیکو نما. نامه ۳۱	هزینه در راه خیر
۷۹	قلبی فروتن. خطبه ۱۸۴	خشوع قلب
۸۰	ای گرفتاران خواهش نفس، باز ایستید که دل‌بند به دنیا را نمی‌ترساند مگر صدای دندان‌های مصیبت‌ها و اندوه ها. قصار ۳۵۱	خودداری از زیاده‌روی در طلب دنیا
۸۱	توانگری بسیار بزرگ آرزو نداشتن است به آنچه (دارایی که) در دست مردم است. قصار ۳۲۶	بی‌نیازی از مردم
۸۲	قناعت دارایی است که ناپود نمی‌شود. قصار ۵۴	گنج پایان‌ناپذیر
۸۳	شتران بسیاری را چه کردی؟ غالب گفت: حقوق (مردم) آنها را پراکنده ساخت. آن حضرت فرمود: این پراکندگی ستوده‌ترین راه‌های پراکنده شدن آن شتران است. قصار ۴۳۸	هزینه با تکیه بر سرمایه خویش
۸۴	هر چه (از روزی) که به آن می‌توان اکتفا کرد (زندگانی را گذراند) بس است. قصار ۳۸۹	اکتفا به داشته
۸۵	مباش کسی که اگر از (کالای) دنیا به او داده شود، سیر نگردد و اگر به او نرسد قناعت نکند. قصار ۱۵۰	صبر در محرومیت/ شکر در نعمت
۸۶	با قناعت می‌توان پادشاهی نمود. قصار ۲۲۰	نهایت دولت‌مندی
۸۷	به اندازه نیازمندی شکم از روی اضطراب و ناچاری قوت و روزی به دست می‌آورد. قصار ۳۵۹	بهره به اندازه نیاز
۸۸	از امام (ع) (معنی) فرمایش خدا «بنده صالح نیکوکار را زندگانی نیکویی دهیم» پرسیدند، پس آن حضرت فرمود: آن زندگانی نیکو قناعت است. قصار ۲۲۱	حیات طیبه
۸۹	از دست رفتن حاجت و نیاز آسان‌تر است از خواستن آن از ناکس. قصار ۶۳	زیر بار نامرد نرفتن
۹۰	روزی دو جور است: یکی تو را می‌جوید و دیگری را تو می‌جویی. پس کسی که دنیا خواه باشد، مرگ او را می طلبد تا از دنیا بیرونش برد و کسی که آخرت خواهد دنیا او را می‌طلبد تا او از آن روزی خود را تمام بستاند. قصار ۴۲۳	ساختن به روزی مطلوب و مقدر
۹۱	هر که مرگ را بسیار یاد نماید به اندک از دنیا خوشنود باشد. قصار ۳۴۱	ذکر مرگ سبب بسندگی
۹۲	در ذکر خباب بن الارت: قناعت کرد (از کالای دنیا) به اندازه کفایت. قصار ۴۱	فضیلت قناعت

عدم تواضع در برابر اغنیا عامل حفظ دین	کسی که نزد توانگری رفته برای توانگری اش به او فروتنی کند، دو سوّم دینش از دست رفته. قصار ۲۱۹	۹۳
نقش توانمندی در کاهش خواهش	هرگاه توانایی و دست‌یافتن (بر چیزی) فراوان شود، شهوت و خواهش (بر آن) کم گردد. قصار ۲۳۷	۹۴
نقش تقوا در ساده زیستی	ای بندگان خدا بدانید، پرهیزکاران (سود) دنیای گذرنده و (سود) آخرت آینده را بردند، پس با اهل دنیا در (سود) دنیاشان شریک شدند و اهل دنیا در (سود) آخرت آن‌ها شریک نگشتند. نامه ۲۷	۹۵
صبر	پس هر که به بهشت علاقه داشت خواهش‌های نفس را فراموش می‌کند و از آنها چشم می‌پوشد و هر که از آتش ترسید از آنچه حرام و نارواست دوری می‌گزیند. قصار ۳۰	۹۶
بی‌توجهی به دنیا	ای مردم، جز این نیست که دنیا سرای گذر است و آخرت جای ماندن. پس از گذرگاه برای قرارگاه‌تان (توشه) برگیرید. خطبه ۱۹۴	۹۷
نهایت ساده زیستی	خوشا حال پارسایان در دنیا که به آخرت دل بسته‌اند. ایشان گروهی هستند که زمین را فرش و خاک آن را بستر و آب آن را شربت گوارا قرار داده‌اند. قصار ۱۰۱	۹۸
چشم طمع بر مال مردم نداشتن	تلخی نومیدی (درویشی) نیکوتر است از دست دراز کردن به سوی مردم. نامه ۳۱	۹۹
یاد مرگ سبب قناعت	خوشا به حال کسی که به یاد معاد و بازگشت باشد و برای حساب و واری کار کند و به اندازه روزی خود قناعت نماید و از (داده) خدا راضی و خشنود باشد. قصار ۴۱	۱۰۰
سبکباری در دنیا	پس بیش از طاقت و توانایی بر پشت خود بار مکن که سنگینی آن تو را بیازارد. نامه ۳۱	۱۰۱
به قدر ضرورت برداشتن	برای هر کس در دارایی اش دو شریک است: یکی ارث برنده و دیگری پیش‌آمدها. قصار ۳۲۹	۱۰۲
حیات معقول	پس کوچ کنید از آن و از بهترین متاع خود (پرستش خالق و خدمت به خلق) توشه بردارید. خطبه ۴۵	۱۰۲
درخواست نداشتن از دیگران هنگام فقر	از خدا بترس درباره دسته زبردستان درمانده بیچاره و نیازمند و گرفتار در سختی و ناتوانی، زیرا در این طبقه هم خواننده است که بیچارگی اش را اظهار می‌کند و هم کسی است که به بخشش نیازمند است، ولی (از عقّت نفس) اظهار نمی‌نماید. نامه ۵۳	۱۰۲
رضا به قسمت همراه نیک	رضا و خشنود بودن به قضا، نیکو همنشینی است. قصار ۴	۱۰۴
دنیاپرستی	و رغبت و میل به دنیا کلید سخت‌ترین رنج و مرکب گرفتاری است. قصار ۳۶۳	۱۰۶
تنزل انسانیت	یا می‌بایم کسی را که در لذت زیاده‌روی کرده و به آسانی پیرو شهوت و خواهش نفس می‌شود، یا کسی را که شیفته گردآوردن و انباشتن (دارایی و کالای دنیا) است، این دو هم از نگاه‌دارندگان دین در کاری از کارها نیستند، نزدیک‌ترین مانند به این دو چهارپایان چرنده هستند. قصار ۱۳۹	۱۰۸
اسارت نفس	طمع بندگی همیشگی است. قصار ۱۷۱	۱۰۷
دل‌مشغولی به دنیا	دنیا (برای انسان) جای سرگرم کردن و بازداشتن است از غیرش (آخرت) و دنیاخواه از چیز دنیا بهره نمی‌برد مگر حرص و شیفتگی اش بر آن افزون می‌گردد و دنیا خواه به آنچه (کالای دنیا) که در آن یافته هرگز بی‌نیاز نگردد. نامه ۴۹	۱۰۹
درست هزینه نکردن	مگر ستودن مردم فرومایه و گفتار نادانان درباره او مادامی که به ایشان بخشش می‌نماید، چه بسیار بخشنده است و حال آنکه (در حقیقت جودی نکرده، بلکه مال خود را تلف و اسراف نموده) و در راه خدا بخل ورزیده است. خطبه ۱۴۲	۱۱۰
کفران نعمت	یا ثروتمندی که شکر نعمت خدا به جا نیاورده کفران می‌کند. خطبه ۱۲۹	۱۱۱
بخشیدن مال در غیر موردش	آگاه باشید که بخشیدن مال به غیر مستحق ناروا و اسراف است. خطبه ۱۲۶	۱۱۲
شکمبارگی	مُنْدَحِقُ الْبَطْنِ خطبه ۱۵۶	۱۱۲
اکتفا نکردن به داشته	آنچه برای مقتدر است زود به تو می‌رسد. بازرگان و سوداگر خود را در خطر و تباهی می‌اندازد، و بسا (مال) اندک که برکت آن از (مال) بسیار، بیشتر باشد. نامه ۳۱	۱۱۲

۱۱۴	پس ای شریح بنگر مبدا این خانه را از مال غیر خریده باشی، یا بهای آن را از غیر حلال داده باشی که در این صورت زیان دنیا و آخرت برده‌ای. نامه ۳	دریافت رشوه
۱۱۶	و اگر به آن مصیبت و اندوه رخ دهد، بی‌تابی رسوایش نماید و اگر مالی بیابد توانگری یاغی‌اش گرداند، ...، قصار ۱۰۵	بی‌تابی در فقر و طغیان با ثروت
۱۱۱	یکی در دنیا برای دنیا کار می‌کند که او را دنیا گرفتار ساخته و از (کار) آخرتش باز داشته، می‌ترسد. قصار ۲۶۱	ثروت‌اندوزی
۱۱۷	مقرر شده است برای کسی که (بر اثر حرص و آز) بسیار در آن دارایی گرد آورد فقر و بی‌چیزی. قصار ۳۵۹	خوارشدن با طمع
۱۱۰	کوچک گردانید خود را کسی که طمع و آز را روش خویش قرار داد. قصار ۲	زبونی با طمع
۱۲۰	آزمند در بند ذلت و خواری است. قصار ۲۱۷	خواهش به وقت نیاز
۱۲۱	چه زشت است فروتنی هنگام نیازمندی و تنگدستی. نامه ۳۱	نگ بودن ثروت اندوزی
۱۲۲	بخل و تنگ چشمی ننگ است. قصار ۳	بخشش نکردن در راه خدا
۱۲۲	(شما به منتها درجه بخیل و ممسک هستید) پس (به این جهت) مال‌ها را برای کسی که آن‌ها را روزی (خلاقی) قرار داده بذل نمی‌نماید. خطبه ۱۱۶	انفاق نکردن
۱۲۲	و آیا آزمندی که پاداش صدقه دهندگان را برای تو واجب و لازم گرداند در حالی که تو در عیش و خوش گذرانی غلتیده ناتوان و بیچاره و بیوه زن و درویش را از آن بهره نمی‌دهی؟ نامه ۲۱	رغبت به دنیا
۱۲۴	و کسی که دلش به دوستی دنیا شیفته گردد، دل‌بسته شود از دنیا به سه چیز: اندوهی که از او جدا نگردد و حرصی که دست از او بر ندارد و امید و آرزویی که به آن نرسد. قصار ۲۱۹	فرو رفتن در دنیا
۱۲۶	بسا تلاش است که موجب نیستی مال گردد و نیست هر تلاش‌کننده‌ای در یابنده و هر میانه‌رو نومید گردیده. نامه ۳۱	افراط و تفریط
۱۲۱	...پس هر کوتاهی از حد آن را زیان رساند و هر بیشی در حد آن را تباه گرداند. قصار ۱۰۵	خروج از عزت قناعت عامل
۱۲۷	این شخص فریفته به آرزو چنین خانه را از این شخص بیرون شده برای مرگ خرید به بهای خارج شدن از ارجمندی قناعت و داخل شدن در پستی درخواست و خواری و بدی و زبانی را که به این خریدار در آنچه خریده از فروشنده برسد. نامه ۳	پستی

۲- کدگذاری محوری

کدگذاری محوری یا مقوله‌بندی کردن عبارت است از طبقه‌بندی عناصر تشکیل‌دهنده یک مجموعه به وسیله تمایز و سپس گروه بندی بر اساس شباهت‌ها و ملاک‌های از قبل تعریف‌شده. ملاک‌های هر مقوله باید به صورت روشن و دقیق تعریف شود (۲۳). «این کار مستلزم صرف وقت و حوصله بسیار است، چراکه در ابتدا ارتباط بین آنها چندان آشکار نیست، در واقع، محقق خود را با انبوهی از داده‌های خام روبه‌رو می‌بیند که چندان به هم ربطی ندارند، اما به‌زودی پیوندهای نامرئی آشکار خواهد شد» (۲۰). در این الگو شش مقوله از اطلاعات وجود دارد:

شرایط علی: باعث ایجاد و توسعه مقوله‌های هسته‌ای یا پدیده می‌شوند.

زمینه: به شرایط خاصی که برکنش‌ها و تعاملات تاثیر می‌گذارند زمینه گفته می‌شود.

شرایط مداخله‌گر: شرایط دخیل‌انتهایی هستند که شرایط علی را تغییر می‌دهند.

مقوله محوری: صورت ذهنی از پدیده‌ای که اساس فرایند است.

راهبردها: کنش‌ها یا برهم‌کنش‌های خاصی که از پدیده محوری منتج می‌شود.

پيامدها: خروجی‌های حاصل از استخدام راهبردها (۲۱).

در این مرحله در پی‌یافتن رابطه موجود میان طبقه‌ها، مقوله «قانع بودن» براساس ویژگی‌های ارتباط با دیگر مقولات، انتزاعی‌بودن، محور بودن در پژوهش و تکرار در داده‌ها، به‌عنوان مقوله محوری پژوهش حاضر، انتخاب شده است. با توجه به پدیده مرکزی «قانع بودن» و با برقراری پیوند میان مقولاتی که در کدگذاری باز به دست آمد، ارتباط جدیدی کشف می‌شود و با تجزیه و تحلیل مفاهیمی که از کدگذاری باز انتخاب شدند و دسته‌بندی و مقایسه عناوین استخراج‌شده از داده‌ها ترکیب جدیدی به دست می‌آید. با ادامه این روند، بین مقولات ارتباط برقرار می‌شود و مشخص می‌گردد که چگونه یک مقوله واحد با مقولات دیگر مرتبط است. پدید آوردندگان این نظریه نام این فرایند مقایسه مستمر مفاهیم با یکدیگر را «روش مقایسه پایدار» یا «روش تطبیق مداوم» نامیده‌اند (۲۴). با استفاده از تکنیک مقایسه پایدار زمینه ظهور ابعاد مشترک مفاهیم که همان کدگذاری محوری است، امکان‌پذیر شد. در این پژوهش از بررسی داده‌ها و مفاهیم اولیه و نظم‌دهی مفهومی از روش کدگذاری باز و بعد از آن کدگذاری محوری ۳۰ مقوله به‌عنوان کدهای محوری استخراج‌شده، در ادامه به مفاهیم این مقوله‌ها اشاره می‌شود. همچنین این کدها در جدول شماره ۲ به نمایش گذاشته شده است.

جدول ۲- کدگذاری محوری

پدیده محوری	مفاهیم	کدهای محوری
	بی‌اعتنایی به حرام / بی‌رغبتی به دنیا	زهد
	دوری از حرام/ صبر بر حرام/ دل‌بسته نبودن به دنیا	تقوی
	کردار پسندیده به‌عنوان تجارت پرسود / هزینه در راه خیر	عمل صالح
	ساده‌زیستی پیامبران/ تشویق به اقتدا به امام در اکفا در دنیا/ نداشتن مال و ویژگی پیامبران/ فضیلت قناعت/ نهایت ساده‌زیستی	تاثیرپذیری از اولیای الهی
	پیوند صحیح اجتماعی/ آبروداری/ بی‌ارزشی دنیا/ پرهیز از طمع/ طلب بی‌نیازی از خدا/ بی‌نیازی از مردم/ زیر بار نامرد نرفتن	کرامت نفس
	کم‌هزینه بودن/ اسراف نکردن در هزینه/ پرهیز از اسراف	صرفه‌جویی
	خشوع قلب/ کوتاهی آرزو/ دور بودن از آرزو	خشوع در برابر خالق
	آسان‌گیری در خوردن/ ساده‌زیستی/ سبکباری در دنیا	دوری از تکلف
	ذخیره نکردن مال/ بخشیدن مال	انفاق
	برنامه برای کار/ کسب روزی حلال	امرار معاش نیکو
	بی‌نیازی/ روزی مقدر/ حریص نبودن/ راضی به روزی/ رضا به قسمت همراه نیک	آرامش
قانع بودن	دوری از گناهان / خویشنداری از مال حرام/ حیات معقول/ تلاش به اندازه نیاز	عفت نفس
	اکفا به اندازه نیاز/ به مقدار نیاز در پی دنیا بودن/ اکفا به داشته/ صبر در محرومیت و شکر در نعمت/ بهره به اندازه نیاز	بسندگی
	ذکر مرگ سبب بسندگی/ یاد مرگ سبب قناعت/ عمل نیک عامل توجه به آخرت/ دوری از تجمل	آخرت‌گرایی
	حاجات خفیف/ به قدر ضرورت برداشتن بی‌توجهی به دنیا/ نقش توانمندی در کاهش خواهش/ صبر/ درخواست نداشتن از دیگران هنگام فقر	خویشنداری
	پاکی نفس/ دور بودن از زرق و برق دنیا/ خودداری از زیاده‌روی در طلب دنیا/ قانع	دور بودن از هوا و هوس
	ادب و اصلاح نفس/ چشم طمع بر مال مردم نداشتن	تهذیب نفس
	گنج پایان‌ناپذیر / هزینه با تکیه بر سرمایه خویش	خودکفایی
	اجرای عدالت/ حرام بودن رشوه/ بهره‌وری از اموال/ جلوگیری از احتکار/ آرامش	بهبیستی

اعتدال	به جا و به موقع مصرف کردن / میانه روی / پرهیز از زیاده خواهی / عدم فزون طلبی از مادیات / ساختن به روزی مطلوب و مقدر
دولتمندی	نهایت دولتمندی
حفظ دین	عدم تواضع در برابر اغنیا عامل حفظ دین / خویشتر داری در فقر عامل حفظ دین
جلوگیری از فقر	رضا به روزی مانع فقر / قناعت گنج بی نیاز کننده
ناخرسندی یا نارضایتی از زندگی	دنیاپرستی / دل مشغولی به دنیا / رغبت به دنیا
رذالت نفس	اسارت نفس / تنزل انسانیت / خوار شدن با زیاده خواهی / زبونی با طمع / بخل زمینه ساز گناه / دریافت رشوه / خواهش به وقت نیاز / ننگ بودن تنگ نظری
اسراف	درست هزینه نکردن / کفران نعمت / بخشیدن مال در غیر مورد خود
حرص	اکتفا نداشتن به داشته / فرورفتن در دنیا / ثروت اندوزی ۱۱۷ و ۱۱۸ / اسارت مادی
افراط و تفریط	شکمبارگی / بی تابی در فقر و طغیان با ثروت
بخل	انفاق نکردن / بخشش نکردن در راه خدا

بودن از هوا و هوس و روح قناعت جا گرفت و آنچه به عنوان عوامل زمینه ساز نام می گیرد شامل عمل صالح، تاثیر پذیری از اولیای الهی، زهد، تقوی، دوری از تکلف، بهزیستی، امرار معاش و انفاق است و ناخرسندی یا نارضایتی از زندگی، رذالت، اسراف، حرص، افراط و تفریط و بخل به عنوان عوامل مداخله گر مطرح می شود و در جایگاه راهبردها صرفه جویی، کرامت نفس، خویشتر داری و اعتدال قرار گرفت و در پایان حفظ دین، خود کفایی، آرامش، جلوگیری از فقر و دولتمندی به عنوان پیامدها آورده شد. نظریه پردازان داده بنیاد نظریه خود را در سه شکل ممکن ارائه می دهند: ۱. الگوی کدگذاری بصری ۲. مجموعه ای از قضایا ۳. نوشتن به شکل روایی (۱۷) که این پژوهش نظریه خود را به شیوه کدگذاری بصری در جدول شماره ۳ ارائه کرده است.

۳- کدگذاری انتخابی و خلق نظریه
استراوس و کربین کدگذاری انتخابی را به همراه کدگذاری باز و محوری این گونه تشریح می کنند: در کدگذاری باز، تحلیلگر به پدید آوردن مقوله ها و ویژگی های آنها می پردازد و در کدگذاری گزینشی فرایند یکپارچه سازی و پالایش نظریه صورت می گیرد. در یکپارچه سازی، مقوله ها در حول یک مفهوم مرکزی که قدرت توضیح دهندگی دارد مرتب می شوند (۱۸). در کدگذاری محوری، مقوله ها به طور نظام مند بهبود یافته و با زیر مقوله ها پیوند داده می شوند. با این حال، اینها هنوز مقوله های اصلی نیستند که در نهایت برای تشکیل یک آرایش نظری بزرگ تر یکپارچه شوند، به طوری که نتایج تحقیق، شکل نظریه پیدا کند. کدگذاری انتخابی فرایند یکپارچه سازی و بهبود مقوله هاست (۱۸). در این مرحله از مقاله، پژوهشگر برای یکپارچه سازی و خلق نظریه پیوسته میان داده ها و مقولات در رفت و آمد است و به صورت نظام مند یافته های قبلی را گرفته و با محور قرار دادن پدیده مرکزی آنها را به هم ربط می دهد. با توجه به الگوی ترسیم شده و همچنین با توجه به عنوان «قانع بودن» که برای پدیده مرکزی انتخاب شده است، هریک از مقولات و مفاهیمی که در مراحل قبل برگزیده شده بود در جایگاه مربوط به خود قرار می گیرد تا نظریه به صورت کامل و نظام مند شکل بگیرد. در جایگاه شرایط علی مواردی چون: غفت نفس، تهذیب نفس، خشوع در برابر خالق، بسندگی، آخرت گرایی، دور

جدول ۳- کدگذاری انتخابی

عوامل علی

عفت نفس	آخرت گرایی
تهذیب نفس	روح قناعت
بسندگی	خشوع در برابر خالق
دور بودن از هوا و هوس	-----

عوامل زمینه ساز

دوری از تکلف
بهزیستی
امرار معاش
عمل صالح
زهد
تقوی
انفاق
تاثیر پذیری از اولیای الهی

قانع بودن

عوامل مداخله گر

ناخرسندی یا نارضایتی از زندگی
رذالت
اسراف
حرص
بخل
افراط و تفریط

راهبردها

صرفه جویی	کرامت نفس
خویشن داری	اعتدال

پیامدها

حفظ دین
خودکفایی
آرامش
دولتمندی
جلاگیری از فقر

مؤلفه است که بر اساس استنباط داده‌ها و کدهای استخراج شده از نهج البلاغه عفت نفس، تهذیب نفس، خشوع در برابر خالق، بسندگی، یاد مرگ، دور بودن از هوا و هوس و روح قناعت به عنوان شرایط علی و دوری از تکلف، بهزیستی، امرار معاش، انفاق، عمل صالح، تاثیرپذیری از اولیای الهی، زهد و تقوا به عنوان شرایط زمینه ساز و ناخرسندی یا نارضایتی از زندگی، رذالت، اسراف،

نتیجه گیری

در این پژوهش، با بهره گیری از استراتژی تئوری داده بنیاد، سعی شده است نوعی تئوری قناعت ارائه شود که از خطبه‌ها، نامه‌ها و قصارهای نهج البلاغه حاصل شده باشد. با تجزیه و تحلیل داده‌ها در گام اول، ۱۲۸ مفهوم و در گام دوم، ۳۰ مقوله و در گام سوم، نظریه تحقیق شناسایی و احصا شد. مهم ترین یافته این پژوهش شناسایی ۳۰

5. Motahari, Mo, The Collection of Motahari's Works, Qom: Sadra Publications. (-), P 285. [Persian]
6. Ibn Manzūr M, Lisan Al Arab (8). Beirut: Dar Sader, 1414 AH , P 462. [Persian]
7. Farahidi, Kh, Al-Ain (1). Qom: Hijra, 1409 AH, P 370. [Persian]
8. Ragheb Esfahani H, Al-Mufardat fi Gharib al-Qur'an (1). Beirut: Dar, Al-Qalam, first edition, 1412 AH. P.902 [Persian]
9. Naraghi, Ah, Meraj Al-Saadah. Tehran: Nashrejamal Publications, 2010, P 880. [Persian]
10. Akbari Ma, Modesty and Chastity in Islam. Qom: Fatian Publishing. 2013, p 176. [Persian]
11. Ameri, Ma, "Satisfaction from the perspective of Quran and Sunnah". Narjes school research institute, 2018. [Persian]
12. Zavari, nasab S, Contentment from the perspective of Islam, 1th ed, Tehran: bayanehagh, 2014, p. 90 . [Persian]
13. Naghavi, h, " Effects of contentment in the worldly and afterlife from the perspective of the Qur'an and traditions", Al- Mustafa Al- Alamiya university, 2015. [Persian]
14. Amraii A, Alikhani Gh, Naderi y, " An Approach to explaining contentment and its role in resistance economy from the perspective of the Holy Quran and traditions", Researches of resistance economy, 2017, Year 2 (4): 59-84. [Persian]
15. Mirakbari R, "Educational and psychological effects of contentment", A auarterly letter in the field of Islamic Culture and Education, 2019, P135-148. [Persian]
16. Danai Fard Ha, Emami Mo, "Qualitative research strategies: a reflection on foundational data theorizing", Management Thought , 2016, Year 1 (2): P 69 - 97. [Persian]

بخل، حرص، افراط و تفریط به‌عنوان عوامل مداخله‌گر و صرفه‌جویی، کرامت نفس، خویش‌داری و اعتدال به‌عنوان راهبردهای قناعت‌شناسایی شدند که در مرکز این تعاملات «قانع‌بودن» به‌عنوان محوری‌ترین کد قرار دارد. از کنش و برهم‌کنش‌های همه این عوامل طبق یافته‌هایی از نهج البلاغه حفظ دین، خودکفایی، آرامش، دولتمندی و جلوگیری از فقر به‌عنوان پیامدهای قناعت به دست آمد. قناعت از جمله مولفه‌هایی است که هر فرد و جامعه برای داشتن آرامش و عزت به آن نیازمندند. همیشه از سوی پیامبران و امامان و افراد خردمند جامعه برای حفظ ثبات و سلامت روانی جامعه و دوری از مصرف‌زدگی و تلاش برای پیشرفت، قناعت به‌عنوان یک راهکار اصلی بیان می‌شود. برای تحقق عملی این امر نیازمند الگویی کامل هستیم تا از تمام جوانب قناعت معرفی شود. در این تحقیق با استفاده از نهج البلاغه الگویی کامل از این مولفه ترسیم یافت که در آن بدون تکلف زیستن، انفاق داشتن و بسندگی از جمله مولفه‌های ایجادکننده قناعت‌شناسایی شدند که خودکفایی، آرامش و جلوگیری از فقر را در پی دارد. کسانی که با اسراف و حرص قناعت را در زندگی پیش‌نگیرند دچار نارضایاتی از زندگی می‌شوند که هر چه داشته باشند باز هم آرامش نخواهند داشت و ناخرسند زندگی می‌کنند. در نهج البلاغه راهکارهایی برای رسیدن به قناعت معرفی شد از آن جمله صرف‌جویی و خویش‌داری است که صرفه‌جویی به اندازه نیاز مصرف کردن و نگه داشتن اعتدال در همه امور است. برای جلوگیری از فرهنگ مصرف‌گرایی و عوارض روحی و روانی ناشی از آن سبک زندگی توأم با قناعت راه‌گشا و کارآمد خواهد بود.

References

1. Akbari F. "The place of the culture of contentment (Work and Action) and its functions in explaining and consolidating the foundations of resistance economy from the perspective of Islamic teachings". Islamic insight and education, 2015; year 13 (46): pp 27-47. [Persian]
2. Maqror Pa, "Satisfaction, its causes and effects from the perspective of traditions". Usul al-Din College, 2019, P 4. [Persian]
3. Rostami, Ma, "The nature of contentment in Islamic ethics". Faculty of Islamic Sciences, University of Zanjan, 2017, P 2. [Persian]
4. Shafiiian Mo, "The place of contentment in Islamic life style". Faculty of Hadith Sciences and Education, University of Quran and Hadith, 2014, P 6. [Persian]

17. Mehrabi a, Khenifar h, Amiri A, Zarei matin H, Jondaghi GH, "Introduction to the methodology of the grounded theory of the for Islamic research (providing an example) " , Management of organizational culture, 2011, Year . 9 (23); P 5-30. [Persian]
18. Strauss An, Corbin Ju, The Basics of Qualitative Research (Techniques and Stages of Grounded Theory Production). Translated by Ibrahim Afshar. Tehran: Ney Publishing, 2018, P 168, 231. [Persian]
19. Danai Fard H, Momeni N, "Effective leadership theory from the perspective of Imam Ali (AS) textual data strategy". Journal of the Islamic Revolution, 2008, Volume 4 (14): p 75-110. [Persian]
20. Mansourian Ya, "What is grounded theory and what is its application". Special issue of information science and information society conference. Isfahan: University of Isfahan, 2016 . [Persian]
21. Behrouzi Lak Gho, AliYari Ha, "The application of foundational data theory research method in extracting theory from religious texts". Epistemological Studies Quarterly of Islamic University, 2016, Year 73, 21 (4): P 549-566. [Persian]
22. Faiz al-Islam A, Translation and Description of Nahj al-Balagha. Tehran: Faqih Publications, 1989.
23. Sarmad, Zo, Bazargan, Ab, Hejazi El, research methods in behavioral sciences, Tehran: Agah Publications, 17th edition, .2018, P 405. [Persian]
24. selden, I. (2005). on grounded theory with some malice. Journal of documentation 61 (1): 11